

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
„Utworzenie Europejskiego Funduszu Obronnego”

[COM(2017) 295 final]

(2018/C 129/09)

Sprawozdawca: **Mihai IVAȘCU**

Współsprawozdawca: **Fabien COUDERC**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 4.8.2017
Podstawa prawna	Artykuł 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Prezydium Komitetu	16.6.2017
Organ odpowiedzialny	Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle (CCMI)
Data przyjęcia przez CCMI	16.11.2017
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.12.2018
Sesja plenarna nr	530
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	179/2/5

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES uważa, że Unia Europejska musi wziąć na siebie większą odpowiedzialność za swoją obronę. Musi także być gotowa i zdolna do powstrzymania jakiegokolwiek zewnętrznego zagrożenia dla swoich obywateli i stylu życia.

1.2. W europejskim planie działań w sektorze obrony oraz w globalnej strategii podkreślono znaczenie osiągnięcia przez unijny przemysł obronny strategicznej autonomii, aby UE stała się ważnym i wiarygodnym podmiotem w sektorze obronności. Europejski Fundusz Obronny ma wyraźnie na celu zachęcanie do współpracy między państwami członkowskimi w zakresie badań i technologii, rozwoju oraz strategicznych zamówień publicznych dotyczących zdolności wojskowych. Szczególną uwagę należy zwrócić na zbudowanie pomostu między badaniami i technologią a rozwojem zdolności.

1.3. EKES jest zdania, że przemysł obronny odgrywa ważną rolę w gospodarce europejskiej, zważywszy, że 1,4 mln miejsc pracy jest od niego zależnych. Brak koordynacji kosztuje nas 25–100 mld EUR rocznie, co jest niedopuszczalne w globalnym środowisku konkurencyjnym.

1.4. EKES zdecydowanie zaleca, by państwa członkowskie i Komisja Europejska wykorzystały Europejski Fundusz Obronny do zachowania kluczowych zdolności przemysłowych w Europie oraz do zadbania o to, by europejskie środki finansowe przeznaczane były na europejskie B+R oraz zakup europejskich systemów broni.

1.5. EKES popiera oparte na konkurencyjności podejście dotyczące Europejskiego Funduszu Obronnego, które zapewni dostęp wszystkim państwom członkowskim i umożliwi finansowanie projektów, które wnoszą wartość dodaną i nowatorskie technologie.

1.6. EKES jest zdania, że oprócz finansowania przemysłu obronnego Komisja Europejska powinna również budować ramy lepszej komunikacji między wszelkiej wielkości podmiotami sektora we wszystkich państwach członkowskich.

1.7. EKES z zadowoleniem stwierdza, że w omawianym wniosku poświęca się szczególną uwagę MŚP, bez względu na kraj ich pochodzenia. MŚP są często źródłem innowacji w nowatorskich obszarach takich jak technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT) i bezpieczeństwo cybernetyczne. EKES z zadowoleniem przyjąłby również wprowadzenie mechanizmów wspierających zaangażowanie MŚP, takich jak system premii, które zwiększyłyby współpracę transgraniczną tych ostatnich.

1.8. Komitet jest głęboko przekonany o potrzebie budowania silnych kluczowych zdolności wspierających europejskie interesy. Określenie tych zdolności należy do państw członkowskich, które powinny to uczynić zgodnie z krajowymi politykami obronnymi, celami europejskimi i zobowiązaniami wynikającymi z partnerstwa NATO.

1.9. Zdaniem EKES-u należy przede wszystkim skupić się na technologiach, które mogą mieć decydujące znaczenie dla uzyskania przez UE roli pioniera technologii. Można to osiągnąć poprzez wspólne planowanie obronne oraz opracowanie planu w zakresie kluczowych umiejętności.

1.10. EKES zaleca, by w procesie udzielania zamówień w następstwie zaproszenia do składania wniosków uwzględniać wysokie standardy społeczne i środowiskowe, które miałyby obowiązkowy charakter.

1.11. Komitet uważa, że systemy finansowania nie mogą być takie same jak w innych sektorach działalności z uwagi na specyfikę sektora obronności, podejrzania i obawy dotyczące wymiany wiedzy między przedsiębiorstwami lub państwami członkowskimi.

1.12. EKES stoi na stanowisku, że należy jak najszybciej utworzyć struktury zarządzania Europejskim Funduszem Obronnym, które powinny obejmować Unię Europejską, Europejską Agencję Obrony i państwa członkowskie, a także przemysł. Komisja powinna rozważyć nowe możliwości ograniczenia biurokracji związanej z wdrażaniem Europejskiego Funduszu Obronnego. Ponadto EKES zaleca, by Parlament Europejski miał regularny dostęp do sprawozdawczości, by móc oceniać sposób funkcjonowania funduszu.

1.13. Komitet zaleca również, by w miarę rozwoju programu rozważono możliwość zwiększenia do trzech minimalnej liczby państw uczestniczących w kwalifikującym się projekcie.

1.14. EKES uważa, że maksymalne zwiększenie liczby państw członkowskich zaangażowanych w Europejski Fundusz Obronny pozwoli zmniejszyć redundantność logistyki i podsystemów i będzie sprzyjać ich standaryzacji. Pomoże to również uniknąć powielania obecnych standardów NATO i zmniejszy rozdrobnienie systemów broni. Europejska Agencja Obrony (EDA) i wybrane konsorcjum przemysłowe powinny zatem ze sobą ściśle współpracować na wczesnych etapach opracowywania każdego wybranego projektu w celu określenia wspólnych norm i standardów.

1.15. EKES ma wątpliwości, czy zasadne jest oczekiwanie, że „[...] wyniki rozwoju zostaną zakupione w drodze zamówień publicznych”, zważywszy, że wojskowe badania naukowe dostarczają licznych przykładów projektów, które mimo że zostały opracowane, nie zostały później zakupione przez państwa w drodze zamówień publicznych. EKES wzywa do ustanowienia jasnych reguł dotyczących zobowiązania do zakupu pomyślnie stworzonych zdolności.

1.16. Zaleca również, by umożliwić wykorzystywanie współfinansowanych przez Unię Europejską programów szkoleniowych na wczesnych etapach opracowywania projektów finansowanych w ramach pionu zdolności. Wykwalifikowana siła robocza ma zasadnicze znaczenie dla rozwijania nowatorskich technologii w dziedzinie obrony.

1.17. Ponadto EKES, jako organ reprezentujący zorganizowane społeczeństwo obywatelskie, jest gotów służyć wiedzą specjalistyczną oraz konsultacjami we wszystkich kwestiach dotyczących gospodarczych i społecznych aspektów Europejskiego Funduszu Obronnego.

2. Kontekst opinii, a także rozpatrywanego wniosku ustawodawczego

2.1. Europa stoi w obliczu nadzwyczajnych okoliczności, jeśli chodzi o środowisko geopolityczne. Rosnąca niestabilność na arenie międzynarodowej sprawiła, że powstało nieprzewidywalne środowisko bezpieczeństwa. Stwarza ono wiele zagrożeń, zarówno konwencjonalnych, jak i niekonwencjonalnych. Obywatele europejscy domagają się stosowania wszystkich będących w naszej dyspozycji środków, by sprostać tym wyzwaniom.

2.2. Jeśli Europa chce potwierdzić swą rolę na arenie międzynarodowej, musi być zdolna przeciwdziałać zagrożeniom zewnętrznym w sposób skuteczny i niezależny. W obecnym kontekście geopolitycznym zasadnicze znaczenie dla bezpieczeństwa i dobrobytu europejskich obywateli ma wywieranie wpływu na Bliskim Wschodzie i w Afryce.

2.3. W 2014 r. UE-27 przeznaczyła ok. 2 mld EUR na badania i technologię w dziedzinie obrony – odnotowano stopniowy spadek tych wydatków o 27 % od 2006 r., a wydatki na badania i technologię w ramach współpracy spadły o ponad 30 %. Jednocześnie USA przeznaczały na badania i technologię w dziedzinie obronności 9 mld EUR rocznie, Rosja podwoiła swe wydatki na badania i rozwój w zakresie obronności w latach 2012–2014, a najnowsze dane wskazują, że Chiny również zwiększyły swoje inwestycje na badania i rozwój w dziedzinie obronności ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Badanie Parlamentu Europejskiego „The Future of EU defence research”, 2016 r. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/535003/EXPO_STU\(2016\)535003_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/535003/EXPO_STU(2016)535003_EN.pdf).

2.4. Europejski Fundusz Obrony, który jest częścią europejskiego planu działań w sektorze obrony⁽²⁾, ma pomóc państwom członkowskim w koordynowaniu i lepszym wykorzystywaniu środków finansowych, które są skłonne wydać na obronność, począwszy od badań i rozwoju aż po nabywanie zdolności obronnych, a równocześnie pozwoli to uniknąć powielania działań. EKES już wcześniej wyraził poparcie dla utworzenia Europejskiej Unii Obrony i z zadowoleniem przyjął utworzenie Europejskiego Funduszu Obrony⁽³⁾.

2.5. Europejski Fundusz Obrony obejmuje dwa różne, lecz uzupełniające się pion: pion badawczy i pion w zakresie zdolności. Oba zarządzane są przez radę ds. koordynacji. Pion badawczy będzie w pełni finansowany z budżetu UE i będzie wspierać projekty realizowane w ramach współpracy na rzecz rozwoju zdolności obronnych w następstwie porozumienia osiągniętego przez państwa członkowskie. Pion w zakresie zdolności będzie finansowany głównie z wkładów państw członkowskich.

2.6. EKES odnotowuje, że w obecnym środowisku bezpieczeństwa zdominowanym przez ataki terrorystyczne w Europie, wojnę hybrydową i ataki cybernetyczne coraz trudniej jest dokonywać rozróżnienia między bezpieczeństwem wewnętrznym i zewnętrznym, które stają się coraz bardziej współzależne.

3. Specyfika związku między Europejskim Funduszem Obronnym a europejskim przemysłem obronnym

3.1. Zdolności obronne i zdolność do ochrony naszych granic zewnętrznych są ściśle powiązane z silną bazą przemysłową. EKES zaleca w związku z tym, by działania podejmowane na poziomie UE w celu wspierania zbiorowej obrony umożliwiły utrzymanie przemysłu w Europie. Strategie biznesowe mogą skłonić przemysł obronny do wyboru podwykonawców spoza UE, co sprawi, że część ich łańcucha dostaw znajdzie się za granicą. Komitet uważa, że należy w jak największym stopniu ograniczyć wykorzystanie środków europejskich na wspieranie zagranicznych wykonawców, a decyzje biznesowe nie powinny być podejmowane kosztem autonomii strategicznej.

3.2. Priorytetem Europejskiego Funduszu Obrony powinno być zwiększanie konkurencyjności przemysłu europejskiego, a jednocześnie rozwijanie technologii, które mają kluczowe znaczenie dla istnienia i samowystarczalności przemysłu obronnego UE.

3.3. Sektor obronny przechodzi obecnie rewolucję związaną ze sztuczną inteligencją, dużymi zbiorami danych i technologiami chmury obliczeniowej, atakami cybernetycznymi, pojazdami bezzałogowymi, zagrożeniami hybrydowymi i ponadnarodowymi itd. Te nowe rodzaje technologii i zagrożeń wymagają nowych rodzajów środków zaradczych. Jedna rzecz nie ulega wątpliwości: współpraca pozwoli nam lepiej sprostać i przeciwdziałać tym wyzwaniom. Potrzebna jest systematyczniejsza współpraca oraz wspólne wysiłki mające na celu opracowanie technologii i skoordynowanych działań w zakresie zakupu zdolności.

3.4. EKES zaznacza, że istnieje silna zachęta gospodarcza do zwiększenia współpracy. Sektor obrony zatrudnia – bezpośrednio lub pośrednio – ponad 1,4 mln osób posiadających wysokie kwalifikacje, a każde zainwestowane euro generuje stopę zwrotu w wysokości 1,6. Brak koordynacji w tej dziedzinie kosztuje Europę 25–100 mld EUR rocznie⁽⁴⁾.

3.5. Ten brak współpracy prowadzi do dużej liczby redundantnych systemów uzbrojenia, braku korzyści skali w przemyśle obronnym i mniejszej zdolności do rozmieszczenia naszych sił zbrojnych. W UE funkcjonuje 178 różnych systemów broni, w porównaniu z 30 rodzajami w USA. Istnieje też 17 różnych typów czołgów podstawowych w UE – w porównaniu z jednym rodzajem w USA. Pokazuje to wyraźny brak efektywności wydatków w budżecie obronnym oraz brak interoperacyjności sprzętu obronnego.

3.6. EKES przypomina, że wykwalifikowana siła robocza jest podstawą efektywnych badań i technologii związanych z obronnością. Ambitne i solidne szkolenie i kształcenie zawodowe w przemyśle obronnym ma kluczowe znaczenie dla sukcesu projektów, które zmierzają do opracowania najnowszych technologii.

3.7. EKES wskazuje, że istnieją pomyślne precedensy wspólnej współpracy wojskowej w zakresie badań i zakupów. Eurofighter Typhoon, pocisk Meteor, niszczyciel typu Horizon i fregata typu FREMM to tylko kilka przykładów tego rodzaju projektu.

⁽²⁾ COM(2016) 950 final
https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/com_2016_950_f1_communication_from_commission_to_inst_en_v5_p1_869631.pdf.

⁽³⁾ Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 62.

⁽⁴⁾ *Defending Europe. The case for greater EU cooperation on security and defence* [Obrona Europy. Argumenty przemawiające za zwiększeniem inijnej współpracy w zakresie bezpieczeństwa i obrony], https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/defending-europe-factsheet_en.pdf.

3.8. EKES nie ma jasności co do tego, w jaki sposób państwa członkowskie, które zobowiążą się do realizacji projektów rozwojowych, będą mogły udowodnić, że „[...] istnieje uzasadnione oczekiwanie, że wyniki rozwoju zostaną zakupione w drodze zamówień publicznych”, zważywszy, że wojskowe badania naukowe dostarczają licznych przykładów projektów, które mimo że zostały opracowane, nie zostały później zakupione przez państwa w drodze zamówień publicznych⁽⁵⁾. Możliwość współfinansowania z budżetu UE wczesnego etapu rozwoju nowych zdolności ma na celu zmniejszenie ryzyka przemysłowego, jednak cel ten można osiągnąć wyłącznie wtedy, gdy klienci zobowiążą się do nabycia pomyślnie rozwiniętych zdolności.

3.9. 28 państw członkowskich łącznie zajmuje drugie miejsce na świecie pod względem wielkości wydatków na obronność wojskową. Jednak pomimo że wszystkie główne potęgi zwiększyły swoje wydatki na obronę, w okresie 2005–2015 wydatki na obronność w UE-27 spadły o prawie 11 %⁽⁶⁾. Tylko 4 spośród 28 państw członkowskich osiągały cel NATO w zakresie wydatków na obronność wynoszący 2 % PKB. W budżetach krajowych nastąpiło znaczne obniżenie wydatków na badania i technologie obronne. W latach 2006–2013 wydatki na badania i technologie obronne w 27 państwach członkowskich, które wnoszą wkład w Europejską Agencję Obrony, zmniejszyły się o 27 %⁽⁷⁾.

3.10. EKES uważa, że problem przedsiębiorstw zbrojeniowych w Zjednoczonym Królestwie musi zostać rozwiązany na wczesnym etapie z uwagi na ich zainteresowanie europejskimi programami na rzecz rozwoju i ważną rolę Zjednoczonego Królestwa w sferze obronności. UE jest zainteresowana zachowaniem brytyjskiej wiedzy fachowej.

3.11. Chociaż KE zapewnia finansowanie dla pionu badawczego, to państwa członkowskie pozostają odpowiedzialne za decyzje w sprawie zamówień publicznych na zdolności wojskowe i za inwestycje w tym względzie. W całym tym programie to faktycznie przemysł realizuje badania i rozwój w dziedzinie obronności oraz rozwija zdolności obronne. Zdaniem EKES-u KE powinna nie tylko zapewnić finansowanie przemysłu obronnego, ale również budować ramy lepszej komunikacji między wszystkimi podmiotami sektorowymi zaangażowanymi w unijny przemysł obronny.

4. Beneficjenci: wielkie podmioty i MŚP

4.1. EKES jest zdania, że państwa członkowskie zachowają główną rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa oraz że nie zmieni tego żadna z obecnych inicjatyw na szczeblu europejskim.

4.2. EKES uważa, że Europejski Fundusz Obrony powinien być wyłącznie programem opartym na konkurencyjności, w którym najbardziej odpowiednie i konkurencyjne projekty są finansowane niezależnie od względów społecznych lub geograficznych. Niemniej jednak należy podjąć kroki w celu zapewnienia równego dostępu dla wszystkich państw członkowskich i zachęcać mniejsze przedsiębiorstwa do współpracy transgranicznej.

4.3. EKES uważa, że MŚP odgrywają kluczową rolę w naszej gospodarce. Pozytywnie ocenia wspieranie MŚP oraz innych średniej wielkości przedsiębiorstw zaangażowanych w przemysł obronny. Ponadto przedsiębiorstwa typu start-up i małe przedsiębiorstwa są często źródłem innowacji w nowatorskich obszarach takich jak technologie informacyjne i telekomunikacyjne (ICT) czy bezpieczeństwo cybernetyczne. EKES zdecydowanie popiera takie podejście i uważa, że niezwykle istotne jest, aby głównym celem była równość szans dla wszystkich małych i średnich przedsiębiorstw, bez względu na kraj ich pochodzenia.

4.4. EKES rozumie, że Europejski Fundusz Obrony ma na celu wspieranie konkurencyjności europejskiego przemysłu obronnego. Jakkolwiek Komisja Europejska powinna promować podejście obejmujące w działaniach funduszu wszystkie zainteresowane podmioty, nie powinien on być wykorzystywany jako fundusz rozwoju regionalnego. Mogłoby to prowadzić do rozproszenia zasobów, a zatem nie byłoby skuteczne w zwalczaniu rozdrobnienia europejskich systemów obrony.

4.5. Jeżeli chodzi o otwartość dla wszystkich rodzajów firm, fundusz ten nie powinien być przeznaczony wyłącznie dla dużych podmiotów. Znaczna część funduszu powinna być skierowana do MŚP, na przykład poprzez określenie mniejszych projektów. EKES z zadowoleniem przyjąłby również wprowadzenie mechanizmów, takich jak system premii, które zwiększyłyby współpracę transgraniczną MŚP.

4.6. EKES rozumie uzasadnienie finansowania w 100 % ze środków unijnych badań i technologii związanych z obronnością, w odróżnieniu od tradycyjnego współfinansowania przez UE działań cywilnych. Bardzo ograniczona liczba klientów (przede wszystkim w postaci krajowych ministerstw obrony) utrudnia przedsiębiorstwom zmniejszenie ryzyka

⁽⁵⁾ Przykładem może tu być Northrop Grumman X-47B opracowany przez marynarkę wojenną Stanów Zjednoczonych. Pomimo początkowych sukcesów i przeprowadzenia prób w locie marynarka wojenna USA uznała, że program ten jest zbyt kosztowny, a statek powietrzny zbyt łatwy do wykrycia. Ostatecznie więc zrezygnowano z programu, którego całkowity koszt wyniósł 813 mln USD.

⁽⁶⁾ Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem, Baza danych dotycząca wydatków na wojskowość w latach 2005–2015, <https://www.sipri.org/databases/milex>.

⁽⁷⁾ COM(2016) 950 final

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/com_2016_950_f1_communication_from_commission_to_inst_en_v5_p1_869631.pdf.

związanego z opracowywaniem nowych produktów na bardziej przewidywalnym rynku. Niezależnie od tego, czy przyszły fundusz zostanie, tak jak inne fundusze badawcze, uwzględniony w kolejnych WRF, trzeba będzie uwzględnić tę specyfikę.

4.7. Jesteśmy głęboko przekonani, że utworzenie Europejskiego Funduszu Obronnego będzie silną zachętą dla państw członkowskich do kupowania europejskich produktów w ramach przyszłych zamówień obronnych, a w ten sposób pozwoli zapewnić rozwój gospodarczy oraz ochronę bazy przemysłowej i umiejętności niezbędnych dla utrzymania globalnej zdolności wojskowej. EKES popiera pomysł, by państwa członkowskie zobowiązały się do zakupu technologii i zdolności tworzonych w ramach udanych projektów Europejskiego Funduszu Obronnego w dziedzinie badań i technologii.

5. Wspólne planowanie obronne i plan kluczowych zdolności

5.1. EKES zaleca, by państwa członkowskie wraz z KE i Europejską Agencją Obrony przygotowały wspólne planowanie obronne i plan kluczowych zdolności w celu wskazania priorytetów w zakresie badań i technologii oraz określenia niezbędnych zdolności wojskowych, zarówno w odniesieniu do państw członkowskich, jak i europejskiej obrony.

5.2. Z uwagi na bardzo niewielkie doświadczenie w realizacji tego rodzaju programów (zasadniczo jedynie projekt pilotażowy i rozpoczęcie działania przygotowawczego) Unia Europejska nie opracowała swojej propozycji na podstawie jasnych wskaźników i nie posiada jeszcze jasnego planu kluczowych zdolności. Plan ten zostanie opracowany w 2018 r.

5.3. Plan w zakresie kluczowych zdolności powinien zapewnić, by UE zmierzała w kierunku strategicznej autonomii, i określić, jakie technologie muszą zostać opracowane, aby Unia Europejska mogła utrzymać pozycję lidera w zakresie kluczowych zdolności i zerwać z zależnością od podmiotów zewnętrznych. EKES uważa, że rozwój technologii i zdolności, które wykraczają poza indywidualne potrzeby państw członkowskich, ma istotne znaczenie dla powodzenia Europejskiego Funduszu Obronnego.

5.4. EKES zdecydowanie popiera podejście do badań naukowych, które jest skoncentrowane na zdolnościach. Jesteśmy przekonani, że wszystkie badania podjęte w ramach Europejskiego Funduszu Obronnego powinny skupiać się na kluczowych zdolnościach potrzebnych do podejmowania przez Europę swobodnych decyzji i działań.

5.5. Wyższość techniczna ma fundamentalne znaczenie w obecnym środowisku bezpieczeństwa. EKES uważa zatem, że Europejski Fundusz Obronny, a w szczególności unijny program badań w dziedzinie obronności, muszą zapewnić, by Europa utrzymała czołową pozycję w badaniach naukowych w zakresie wojskowości. W tym kontekście pomocne mogłoby się okazać przeznaczanie środków na demonstratory technologii, które będą stanowić wsparcie dla przyszłych wspólnych programów.

5.6. EKES jest zdania, że przy ustalaniu planu kluczowych zdolności musi zostać zaplanowany i wzięty pod uwagę cały cykl życia w dziedzinie technologii. Ponadto badania i rozwój oraz rozwijanie zdolności muszą być planowane wspólnie i koordynowane między UE a państwami członkowskimi, z uwzględnieniem naszych zobowiązań wynikających z partnerstwa w ramach NATO.

6. Obszary inwestycyjne i systemy finansowania

6.1. Komisja Europejska proponuje ambitne finansowanie obu pionów Europejskiego Funduszu Obronnego:

- 90 mln EUR w latach 2017–2020 na działanie przygotowawcze,
- 500 mln EUR rocznie na unijny program badań w dziedzinie obronności,
- 500 mln EUR w 2019 i 2020 r. na program rozwoju europejskiego przemysłu obronnego,
- 1 mld EUR rocznie, począwszy od 2021 r., w ramach kolejnych wieloletnich ram finansowych.

6.2. EKES uważa, że inwestycje należy kierować na technologie o kluczowym znaczeniu dla obronności UE, w przypadku których Unia jest albo staje się uzależniona od zewnętrznych dostawców. Ponadto EKES jest zdania, że przede wszystkim należy się skupić na technologiach, które mogłyby mieć decydujące znaczenie, pozwalając UE na uzyskanie roli pioniera technologii w różnych obszarach.

6.3. EKES popiera osobne finansowanie obu pionów – finansowanie pionu badawczego przez UE oraz finansowanie pionu zdolności przez państwa członkowskie. EKES wyraził już pogląd, że „dopóki Unia Europejska nie posiada własnych zmiennych dochodów, państwa członkowskie pozostają odpowiedzialne za zamówienia publiczne na zdolności wojskowe sił zbrojnych. [...] EKES przypomina, że zgodnie z art. 41 TUE budżetu UE nie można wykorzystywać do finansowania

operacji wojskowych. Rezygnacja z tej zasady byłaby również sprzeczna ze szczególnym charakterem polityki bezpieczeństwa i polityki obronnej niektórych państw członkowskich (art. 42 ust. 1 TUE)⁽⁸⁾.

6.4. EKES zaleca, by Europejski Fundusz Obronny był wykorzystywany jako narzędzie finansowe do wspierania rozwoju zdolności w dziedzinach, w których europejski przemysł obronny jest obecnie uzależniony od źródeł zewnętrznych. Dzięki rozwijaniu tych zdolności w Europie będzie można dysponować bardziej strategicznymi opcjami, a jednocześnie umożliwi się sektorowi zdobycie cennej wiedzy, technologii oraz tworzenie miejsc pracy.

6.5. EKES uważa, że proponowany poziom finansowania pionu badawczego w Europejskim Funduszu Obronnym stworzy dostateczne zachęty do innowacyjnych badań naukowych. Dzięki temu UE będzie czwartym co do wielkości podmiotem finansującym badania naukowe związane z obronnością w Europie. Jednakże fundusz ten nie powinien wpływać w sposób negatywny na inne kluczowe europejskie projekty rozwojowe.

6.6. EKES uważa, że koncepcja systemów finansowania Europejskiego Funduszu Obronnego jest niezwykle ważna dla zapewnienia pełnego zaangażowania przemysłu i zachęcania do tworzenia konsorcjów produkcyjnych z udziałem jak największej liczby państw członkowskich. Biorąc pod uwagę specyfikę sektora obronności, a także obawy i podejrzenia co do wymiany wiedzy między przedsiębiorstwami lub państwami członkowskimi, systemy finansowania nie mogą być takie same jak w innych sektorach działalności.

7. Zarządzanie

7.1. Z wniosku Komisji Europejskiej nie wynika jasno, jaką formę będzie miało zarządzanie Europejskim Funduszem Obronnym. EKES uważa, że należy jak najszybciej utworzyć struktury zarządzania Europejskim Funduszem Obronnym, które powinny obejmować Unię Europejską, Europejską Agencję Obrony i państwa członkowskie, a także przemysł.

7.2. EKES jest zdania, że należy zintensyfikować dyskusje między państwami członkowskimi w celu osiągnięcia porozumienia dotyczącego modelu zarządzania Europejskim Funduszem Obronnym, odnośnie do zarówno do obu pionów, jak i do kolejnych wieloletnich ram finansowych. Chociaż fundusz ten jest przedstawiany jako kolejny program badań i rozwoju, EKES podkreśla, że sektor obronności jest wyjątkowy i wykazuje pewne cechy charakterystyczne, które powinny podlegać odrębnym, lecz jasnym regułom. Reguły te muszą zostać uzgodnione w najbliższym możliwym terminie.

7.3. EKES zwraca także uwagę, że oba piony powinny być ściśle skoordynowane z innymi programami krajowymi i międzynarodowymi, w które zaangażowane są państwa członkowskie.

7.4. Chociaż kryterium uczestnictwa co najmniej trzech przedsiębiorstw z co najmniej dwóch państw członkowskich wydaje się w chwili obecnej wystarczające, EKES uważa, że po wejściu programu w bardziej zaawansowaną fazę minimalnym wymogiem powinny stać się trzy kraje – w celu zachęcania do tworzenia większej synergii między państwami członkowskimi.

7.5. W projektach finansowanych przez Europejski Fundusz Obronny, zarówno w ramach pionu badawczego, jak i pionu zdolności, wykorzystywane są fundusze publiczne. KE powinna zadbać o to, by w ramach postępowania przetargowego wybrano jedynie bardziej konkurencyjne projekty, uwzględniając również wysokie standardy społeczne i środowiskowe oparte na obiektywnych kryteriach.

7.6. EKES obawia się, że nadmierne obciążenie biurokratyczne utrudni w praktyce stosowanie Europejskiego Funduszu Obronnego, i zaleca, aby zbadać dalsze możliwości w tej dziedzinie, ponieważ Europejski Fundusz Obronny ulega zmianom.

7.7. EKES, jako przedstawiciel europejskiego zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, podkreśla swoją gotowość do konsultacji w sprawie wdrożenia Europejskiego Funduszu Obronnego oraz wszystkich kwestii dotyczących gospodarczych, społecznych i badawczych aspektów nowej europejskiej polityki obronnej.

8. Standaryzacja

8.1. EKES jest zdania, że wspólne programy skupiające się na wspólnie stwierdzonych potrzebach nie tylko doprowadzą do ograniczenia liczby redundantnych systemów, ale również będą sprzyjać większej standaryzacji podsystemów i logistyki.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 62.

8.2. W odniesieniu do wskaźników referencyjnych ważne jest przyjrzenie się ogólnemu obrazowi, co oznacza nie tylko krajowe programy badawcze państw członkowskich, ale także działania naszych partnerów z NATO we wszystkich dziedzinach.

8.3. EKES zdecydowanie zaleca, by Komisja, we współpracy z Europejską Agencją Obrony i państwami członkowskimi, określiła obszary priorytetowe w zakresie wspólnego rozwoju. Można to osiągnąć jedynie poprzez uzgodnienie wspólnej definicji potrzeb i zwiększoną standaryzację.

8.4. Celem funduszu jest zwiększenie skuteczności i racjonalności krajowych wydatków na obronę, a nie ich zastąpienie. Osiągnięcie tego będzie możliwe tylko pod warunkiem że Europejski Fundusz Obronny udowodni swoją wartość dodaną poprzez realizację projektów, które nie mogłyby zostać zrealizowane w sposób bardziej skuteczny i po niższych kosztach przez same państwa członkowskie. Fundusz powinien stanowić zachętę do lepszej współpracy. Tylko wtedy uda się uniknąć mnożenia się różnych systemów uzbrojenia.

8.5. EKES wyraża poparcie dla opracowywania wspólnych standardów⁽⁹⁾ i jednoczesnego niepowielania obowiązujących standardów, w szczególności standardów NATO. W sytuacji istnienia 178 różnych systemów broni w Europie – jednym z priorytetów badawczych byłoby ustanowienie wspólnych europejskich norm i interfejsów w celu połączenia, w jak największym stopniu, istniejących systemów i przygotowania przyszłych systemów. Dzięki przestrzeganiu tych standardów państwa członkowskie mogłyby sobie pozwolić na opracowanie systemów kompatybilnych w skali Europy.

8.6. Kwestia norm jest szczególnie istotna dla podsystemów. Nowo opracowane produkty z pewnością wyznaczą normy na szczeblu europejskim, lecz istniejące podsystemy, które mogą być włączone do tych produktów, również powinny do pewnego stopnia opierać się na wspólnych standardach. EKES jest zdania, że mogłyby to zwiększyć interoperacyjność systemu, zmniejszając tym samym rozdrobienie systemów broni.

Bruksela, dnia 7 grudnia 2017 r.

Georges DASSIS
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁹⁾ Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 62.